

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1575. Soc. 36.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

necessaria. Nam inter Angolanos mancipia expleant numi vices. Id vivendi genus nostris visum est indecens. Idcirco procurarunt, ut Rex nobis praeberet modum alium vitam alendi. Subinde dicta patrocina sublata sunt à Rege.

Annus 1575. Soc. 36.

1.

Cardinalis Henricus aditurus possessionem archiepiscopatus Eborensis, ex Almeirino mense Januario epistolam dedit ad nostrum Provinciale Eborae expectantem: Muneris suscepti causa, cupere se, ab ipso mitti, quotquot posset, concionatores ad oppida vel à seipso, vel à suo Vicario generali designata; nihil futurum sibi gratius. Igitur ad novem diversa oppida contenderunt praedicatores. In urbe per Quadragesimam plurimis in templis auditi nostri. Diebus Dominicis 17. non sacerdotes exhibant ad agri paracias, & pagos viciniore concionari.

Cardinalis cura circa oves suas.

2. Mense Februario accessit Valverdum. Villa est Eborensium antistitum urbe distans sesquileuca. Noluist urbem ingredi cum pompa, & apparatu, ut alias, quod nuntius attulisset Regiam aegrotare. Facta non longa mora in templo Cathedrali, ad nostrum, ac suum transivit Collegium, ubi erat parata habitatio, in qua destinabat postremam vivere senectutem. Latissimi tanto hospite, & parente nostri: Paucis post diebus Rex venit Eboram. Primo die, quo Collegium invisit, cum Academia solemniter excepit, oratione Latina in templo P. Raphael Texeda.

Eboram venit. Eligit fixam habitationem in Collegio.

3. Palam facturus Cardinalis, quantum cuperet incrementa Collegii, eodem Februario jussit aperiiri fundamenta ad erigendam aedificii partem, in qua triclinium est. Opus praefert regiam majestatem, auctore suo dignam, cujus sub oculis crevit: nam ille de fenestra in opus prominente, ubi nunc decussantur pergulae, assiduo conspectu urgebat opus.

Incipit Eborensis Collegii opus triclinii.

4. Per magni jejunii tempus Dominicis diebus in templo nostro immo dico concursu verba fecerat Ignatius Martinus. Nunquam absuit Rex, & Cardinalis. Toto die erat refertum populo templum, mane concionis, vespere catechesis audienda gratia. Postea egregio vocum, & musicorum instrumentorum concentu decantari solebat completorium.

Frequencia templi.

5. Litterae magnopere decorabantur. Mense Martio Rex & Cardinalis audire cum scientiarum Professores, tum Magistros Rhetoricae, & Latinitatis. Postremis Philosophiae mensis, ut vocant, iidem adfuerunt. Nihil aequè Cardinalem recreavit, atque legere narrationes de proventu missionum. Illud non tacendum. In oppido quodam rusticus pudor homines occupabat utendi globulis precatoriis: aiebant, rem esse feminarum, non virorum. Exterminatus tandem est nostrorum sermonibus sacris pessimus iste pudor, ususque corollae Marianaeductus.

Favor litterarum.

Missiones.

6. Festum divini Spiritus elegantissimis omne genus carminibus celebratum est, singularem animi laetitiam serenissimo capiente Fundatore: qui tertia die post Pentecosten valedixit nostris, ac sequenti profectus Ulyssiponem. Tradidit bonam pecuniae summam Academiae Praefecto, ut impertiret scholasticis egentioribus. Antequam excederet, jusserat templum vetus aptari, ut deinceps foret Academiae, quemadmodum nunc est, princeps aula.

Cardinalis abijt Ulyssiponem.

7. Mense Majo coeperunt Eborae grassari morbi, quos causarat turba gentis Interamnenfis domibus suis egressa quassitum fami remedia. Nostri strenuam navarunt operam in ferenda miseris tum animae, tum corporis ope. Communicati Collegio morbi: nam mense Junio aegrotarunt non pauci. Contenta mors uno tirone Martino Alphonso scholastico. Sanctus erat jam ante Societatem initam. Fuit primus, quem sepelivimus in templo nostro novo.

Opera in morbis.

8. Morbi hi etiam Ulyssiponem, & Conimbricam involverunt. Utrobique, summam curam per nostros consultum miseris. Ad januam Professae Domus

Antonijs

Antonijs Franco.

o

mūs dabatur quotidie victus ducentis. Haud minor Collegii charitas. Comitabantur nostri sodales misericordiæ in corrogandis eleemosynis. Conimbricæ, ad quam confluxerat infinita paupertas diœcesis, modum non posuit Collegium piis largitionibus. Instituta extra urbem domus salutis, ūt vocant. Illic moribidi sine numero curabantur; eorum confessiones nostri excepere. Domūs illius aded corrupta est aura, ut affirmarent Medici, sine vitæ periculo à sanis adiri non posse. Qui ejus curam habuerunt, vel mortui, vel gravissimis impliciti morbis. Cùm præ horrore non essent, qui post tot strages auderent ejus domūs curam suscipere; à nostro Rectore petiverunt, destinaret de suis aliquos operi tam pio consulturos. Sacerdos & Coadjutor deputati sustinere totum pondus incredibili charitate, & labore, at non minore felicitate. Per ipsos cæteri incolunitatem adepti, dum pestilentia grassaretur. Eos morbus non attingit. Restitutâ valetudine, domo clausâ, tradidere claves Provisorî, & sodalibus misericordiæ. Suis, & Societatis laudibus immensis pudore boni viri suffundebantur.

9. Provisor misericordiæ, civis nobilis, & charitatis flagrantissimæ, qui ex aditu illius domūs fatalem contraxit morbum, à suis consanguineis desertus est. Hujus pretiosæ vitæ procurandæ vigilantissimam impendere operam duo nostri: ipsi ferebant è nostro pharmacopolio & domo medicamenta, cæteraque necessaria. Redditus valetudini, manantibus lacrymis ajebat: Vos estis mei fratres: deseruere me mei, solum vos reperi; seseque obtulit paratissimum ad nobis inserviendum vel in infimis ministeriis.

Charitas Cardinalis.

10. Augebantur in dies morbi Eboræ; ideò clausâ Gymnasia 15. Julii, Ulyssipone, ubi æstivabat Cardinalis, optimè providerat suis ovibus. Memor suum Pastoris munus absentiam ab grege rebus in angustiis non permittere, Augusto mense decrevit Eboram reverti. Periculum vitæ objiciebant Medici, & Confessarius. Ejus tamen charitas hæc terriculamenta vicit, in suo Collegio, inquiens, integrâ se fruitum semper valetudine. Igitur die 18. ingressus urbem immodicâ omnes perfudit lætitiâ. Tam generosum Principis fervorem DEUS muneravit sanitate urbi restitutâ. Collegii Rectorem ægotantem tum Cardinalis invisit, tum Eduardus illius ex fratre nepos.

Eboræ creatur novus Professor Theologiæ.

11. Die primâ apertionis scholarum Cardinalis præsens fuit Professoribus concipientibus de more Academico juramentum. Mox audivit Petrum Novasium Magistrum tertii Gymnasii dicentem de laudibus sapientiæ. Hoc anno novo Theologiæ Professore crevit Academia. Tribus nempe Professoribus adjectus est Melchior Lobatus, dictavit de mysterio Verbi incarnati. Ne vacaret cathedra, dum siebant actus Theologici ad eam concendendam necessarij, Cardinalis pro potestate sibi facta novum Professore insignivit gradu Baccalaurei Theologici.

Lustrat Gymnasia, & alia ejusdem Principis.

12. Postquam justo numero gaudebant Gymnasia, ea de more lustravit serenissimus Fundator. Inundabat lætitiâ, putabatque sui operis magnam mercedem esse à Deo suis intueri oculis emolumenta publica, & animarum bonum è recta juventutis institutione exortum. Nam supra mille vel anni literarii principio numerabantur scholastici. Convictores excedebant numerum centesimum, in eo magna pars illustrioris nobilitatis. Die omnibus Sanctis dicato, quo celebratur Academiæ fundatio, Cardinalis in templo primus sacris operatus est; deinde impertivit nostris divinum panem, mox domesticis suis, & omni populo, qui multus aderat. Eâ die primùm audita organa musica Ulyssipone advecta. Dicebatur in Lusitania nihil esse in eo genere operis excellentius.

Moritur P. Ludovicus Gonçalvius Camera.

13. Funesta contigit Provinciæ decima quinta dies Martii, quâ P. Ludovicus Gonçalvius Camera, de quo toties hæcenus facta mentio, de mundi statione recesserat. Natus in Madeira insula parentibus illustrissimis. Ante conditam Societatem JEsu studuit Parisiis; Latinis litteris, Græcis, Hebræis, Philosophiâ, ac Theologiâ egregiè excultus; pollebat enim ad capessendas scientias nobi-

nobilissimo ingenio. Parisiis agnovit Ignatium, ejusque socios, usus præsertim familiaritate Petri Fabri.

14. Fundatâ à Joanne Rege Conimbricensi Academiâ, eò venit cum Lusitanis, qui Parisiis operam navabant litteris. Sub primordia Collegii nostri Petrus Faber socios invisit, cum eo Ludovicus innovavit veterem necessitudinem, ac permotus illius exemplis optimis, quem, ut ipse fassus est, intuebatur velut alterum Augustinum, nomen dedit Societati 2. Aprilis an. 1545. Ad vitandas conlanguineorum molestias Valentiam missus, illic annum tirocinii explevit.

15. Reverfus Conimbricam, paulò post illud rexit Collegium. Deinde transit jussu Majorum in Africam, ut apud eos barbaros prospiceret captivorum bono; quod præstitit exemplis illustrissimis. Postea Romam adiens ad S. Ignatium edocendum de statu Provinciæ, sanctissimo Patriarchæ mirificè acceptus. Nam de illo pronunciavit: *Inveni virum secundum cor meum*. Plurimum Ignatius consideraverat, cui ad instruendam posteritatem aperiret seriem vitæ suæ, & modos mirabiles, quibus Deus Opt. Max. se ab initio deduxisset ad Societatis pulcherimam construendam fabricam. Sentiebat intus vir humillimus id voluntatis divinæ esse placitum. Cui tamen tot essent explicanda, ex Deo non intellexerat, antequam haberet perspectam Ludovici sanctimoniam.

16. Igitur conscius arcanorum sanctissimi Parentis sic eum coluit, sic à se, aliisque curavit exprimi, ut nihil magis. Nihil, inquiebat, vel minimum fuisse in Ignatio, quod non contineret doctrinam. Dum Romæ fuit, egitque Professæ Domûs Ministrum, accuratè notavit, atque in adversaria scripsit omnia, quæ audivit ex Ignatio, & quæ in rebus agendis observavit. Comparabat sanctum Parentem illis arboribus, quibus radix, truncus, cortex, rami, frondes, flores, fructus, verbo cuncta sunt odorifera, ac utilia multis usibus, ideòque colligi solent.

17. Erat Rex Eboræ. Mortis Gonsalvii allato nuncio, mærore immo dico obrutus secessit ad interius palatii cubiculum, tres ibi horas latuit in tenebris. Sub occasum solis lugubri veste indutus, cubiculariis duobus unicè comitantibus, secessit in cœnobium Virginis ab spineto, usque ad sequentem diem nihil degustavit; vix modico tempore non depositis vestibus indulgebat quieti; neminem admittit ad colloquium; clausis fenestris, solius candelæ lumine usus est: donec P. Mauritius ejus Confessarius timens, ne valetudinem læderet nimio mærore, ad eum ingressus monuit, ut modum dolori poneret. Tunc demum passus est diei lucem admitti; adhuc tamen quinque totos dies in eodem secessu latuit; post quos in palatium reverfus lugubrem vestem non deposuit. Suadentibus, ut conceptæ tristitiæ finem faceret, respondebat: *Quid vultis, faciam? Alium patrem, & matrem præter Ludovicum non novi. Scio, quantum me pertulerit, quanta pro me sù passus*. Gonsalvii virtutum exempla fuscè refero in primo volumine virorum illustrium, qui Conimbricæ hanc Societatem auxere, & in Anno glorioso.

18. Non defuerunt alia funera memoratu digna. Die 19. Junii posuit ærumnis finem P. Franciscus Gouvea, quem diximus ivisse ad Angolam cum Paulo Diafo, ibique retentum obsidem à Rege barbaro sui laboris fructu non multo; quod barbarus nollet Christiana sacra amplecti, nec suos permetteret deserere patrias superstitiones. Id exilium tulit æquo animo, & invictâ patientiâ annos quindecim. Ipsi vitam scribo in secundo volumine de tironibus Conimbricensibus.

19. Brigantii 6. Junii exiit mortalitatem P. Didacus Coëlius Arrayolensis. Eminuit insigni charitate cum erga nostros, tum externos. Maximè miseris egenorum: ab illis Brigantii colebatur instar omnium parentis: ægros solebat invisere, ac solari verbis, & elemosynis ad id petitis. In concionibus non curabat, multi, an pauci adessent, certus, posse nonnunquam colligi majorem fructum ex paucis, quàm ex plurimis auditoribus. Post ejus mortem diu

Antonius Franco.

O 2

in

in superficie sepulturæ, quæ est conditus, visâ quædam veluti imago humanæ figuræ marmorî inharrens, quæ tribuebatur illius virtuti.

Leonardus
Lemius.

20. Conimbricæ 7. Julii nobis eripuit immatura mors Leonardum Lemium, natum Villæ regię diœcesis Vifensis. Numerabat Societatis annos septem. Accuratè studuit suo in virtutibus profectui. Creberrimè discutiebat abdita conscientię. Fluxu humoris crassi in pulmonem cadente phthisim contraxit, paulatim febri continuâ pastam. Per id tempus cum patientiæ, tum aliarum virtutum exempla edidit. Horam mortis præscivisse creditum. Cùm enim non apparerent indicia mortis vicinæ, iussit acciri sacerdotem, à quo moriturus piis alloquiis juvaretur. Res ostendit non locutum vana.

Didacus Ri-
beirus.

21. Ibidem 29. Octobris ad superos concessit Didacus Ribeirus Coadjutor. Sexennium vixerat in Societate, serviens ægrotis ardenti charitate. In morbis nuperis Civitatem prementibus diligentissimè prospexit malo implicitis. Postquam ægri sanitatem receperant, morbo ipse correptus est. Nec dubitandum ex illa salutis domo secum vexisse mali radices. Videbatur egressus morbo, cùm in eundem recidenti supervenit apoplexia, quæ vitam clausit.

Profecti ad
Indiam, &
Basiliam.

22. Quatuor Indiam petiverunt, Emmanuel Chaves sacerdos Lusitanus in itinere mortuus; Georgius Castrius ejusdem nationis nondum sacerdos; P. Bernardinus Ferrarus Italus, & Thomas Anglus, qui in India sacris initiatus naviter incubuit animarum culturæ. Scripsit artem de lingua Brachmanum, quæ valde obscura est. Sex ad Brasiliam solvere, Josephus Morinellus, & Leonardus Arminius, sacerdotes Itali; Franciscus Lopus, Joannes Baptista, sacerdotes; Emmanuel Tavora, & Hieronymus Rodericius, nondum initiati, Lusitani omnes.

In insula Mi-
chaelsenfi dis-
sidia compo-
nunt nostri.

23. P. Petrus Gomijs Angrâ navigavit ad insulam Michaëlsensem eâ de causâ, quòd Pontadelgada urbs princeps insulæ subiacebat interdicto. Propter electionem antistitis monialium inarserat contentio inter Commissarium Franciscanum, & Episcopum tunc oves suas in ea insula lustrantem. Eò res devenit, ut præful moniales, deinde urbem percusserit illâ censurâ. Angræ restitutus ægrè flecti potuit, ut urbem solveret eo nodo. Ad id exequendum missus P. Petrus Gomijs, cujus adventum autumatissimum cymbalis lætùm pulsatis celebraverunt. Recurrerant Insulani ad Cardinalem. Tempori venit responsum: Commissarius, & Episcopus traderent Ludovico Valconcellio Rectori Angrensi chartas omnes litigii, itarentque Rectoris judicio. Sine mora conductam celocem Angram misere, quæ Rectorem veheret. Brevi tenuit insulam. Gomijs urbem levaret tristi onere nascentis Domini pervigilio; Rector pridie Circumcisionis moniales liberavit.

24. Rector negotio composito ad partium vota, dum expectatur ad reditum opportunitas, adiit poenitentes. Ter aggressus iter, toties repulsus in portum; donec favente mari Angræ redditus. Gomijs insulam concionibus, & aliis Societatis nostræ ministeriis ad pascha Domini excoluit. Quos fructus vir Apostolicus collegerit, quas morum induxerit mutationes, materia longior est, quàm patiatur compendium.

Annus 1576. Soc. 37.

I.

Conventus
Provinciae.

Januario coactus Provinciæ conventus ad creandum Procuratorem Romanum mittendum. Suffragatores non amplius viginti quinque, ex his 20. solemniter professi. Præter hos non erat alius, nisi Ludovicus Molina, qui ratione magistrerii ab adeundis comitiis fuerat liberatus. Electus primo loco Ludovicus Valconcellius, qui Rectorem egerat Angrensem à primordio Collegii. Secundo Petrus Sylva. Præfuit Emmanuel Rodericius Provincialis.

Agitur de di-
mittendo
Collegio Bri-
gantino.

2. Actum in eis comitiis de Collegio Brigantino dando Castellæ Provinciæ. Ad id suadebat intemperies Cœli, Collegii paupertas, subditorum diffi-